JEVREM BRKOVIĆ

Crna Gora nije srpska pokrajina

Jevrem Brković, poznati crnogorski književnik, auktor četrdesetak knjiga poezije, proze i polemika, poznati borac za ljudska prava na Novosadskom kongresu književnika, još 1985. napadnut kao antisrbin zbog nedolaska na književnički skup u Ljubljani sazvan zbog tzv. Pisma četrdesetorice, čovjek kojemu prosrpska komunistička vlast u Crnoj Gori želi oduzeti nacionalnu mirovinu i Trinaestojulsku nagradu, govori za Imotsku krajinu o crnogorskoj tragediji nakon 1918. godine, o zvjerstvima koje je srpska okupacijska soldateska počinila u Crnoj Gori, o novom negiranju crnogorskog postojanja i povijesti, o sluganstvu nositelja aktualnog režima, o proganjanjima, sukobima i perspektivama malog, ali ponositog crnogorskog naroda pritisnutog velikosrpskom čizmom.

Razgovor vodio: Tomislav JONJIĆ

Snimci: Braco ĆOSIĆ

»Nitko kao izdajica ne mrzi izdanu domovinu!«

Dr. Sekula Drljević

Moglo bi se kazati da je crnogorsko pitanje hrvatskom čitateljstvu prilično nepoznato. Stoga bi bilo dobro započeti prikazom prilika u Crnoj Gori na samom početku stoljeća, kad su se nepritajeno pojavila garašaninovska svojatanja Crne Gore.

J.B: Velikosrpsko svojatanje Crne Gore od Ilije Garašanina i njegova »Načertanija« iz 1844. do rođenog Crnogorca Slobodana Miloševića konstanta je u srpskoj politici. Nije bilo vlade koja svoje planove nije vezala za ujedinjenje, prisajedinjenje ili okupaciju Crne Gore. Već 180 godina traje taj srpski koncept izlaska na more, posebno poslije nego što su se izjalovili planovi o izlasku na Mediteran preko Soluna odnosno preko Albanije. Svojatanje Crne Gore nije ništa drugo nego svojatanje desetvjekovne crnogorske istorije i crnogorskog mora. To je ideja ruskog velikodržavlja. Petar je Veliki u testamentu zapisao da »Rusija nikad neće biti velika sila dok ne izađe na Adriatičesko more« i ta je ambicija samo projicirana na Srbiju. Poznato je da u sovjetskom generalštabu postoji karta na kojoj je Balkan podijeljen linijom Subotica-Kotor. Dakle, srpski se imperijalizam od Garašanina preko Karađorđevića i Rankovića do Miloševića temelji na nestanku Crne Gore, a zapravo je samo produžena ruka ruskog velikodržavlja. To i danas aktualizira svaki pijani i bradati četnik Vuka Draškovića, Mirka Jovića ili sumanutog Vojislava Šešelja. Crna Gora je još od dukljanskih vremena izložena toj »zloj raškoj struji« o kojoj govori pop Dukljanin, ali je odoljela i Duklja i Zeta, pa će odoljeti i Crna Gora. Šta to znači danas? Jednostavno Evropa, a posebno njezin mediteranski, jadranski dio neće Srbe na Jadranu, jer to ne bi bili Srbi, to bi bili — Rusi. Neki od Bushovih teoretičara budućeg mogućeg rata već su uočili da bi kapitalistička Rusija mogla da bude opasniji neprijatelj od komunističke. A sve to treba imati na umu, pa nikad neće doći do zločinačkog pogađanja s idejom Velike Srbije na račun Crne Gore.

● **Plan uništenja Crne Gore i na početku je stoljeća precizno razrađen?**

J.B.: Svi planovi rušenja i okupacije Crne Gore, poput bombaške i kolašinske afere, inicirani su u Beogradu. Kralj je Nikola stalno slao đake u Beograd i Petrograd. Oni iz Beograda su se, umjesto s knjigama, vraćali s bombama za uništenje otadžbine. Oni iz Petrograda vraćali su se s velikodržavnom i velikosrpskom idejom tzv. »sveslavjanstva« koje bi se prostiralo od Jadrana do Tihog okeana. A ni komunistička unitarna vizija Jugoslavije nije donijela nikakvog pomaka.

● **U samom je ratu stvoren Crnogorski odbor za ujedinjenje koji je uz podršku srpske vlade i vojske propagirao bezuvjetno utapanje Crne Gore u Srbiji. Iz tog su odbora dolazile i optužbe kralja Nikole za izdaju vlastitog naroda. Može li se kazati da je Nikola ipak u stanovitom povijesnom trenutku napustio vlastiti narod i vlastitu državu?**

J.B.: To su gluposti. To je samo jedan od »terazijskih argumenata« protiv Crne Gore. Svi su ti odbori plod srpske manipulacije crnogorskim studentima koji su prali čaše u kafanama i iznosili kible ispod stareca, a sad im je pružena prilika ući u »državnu politiku«. Njima je imponovalo to »napredovanje«... Nažalost, većinu tih studenata možemo smatrati izdajnicima. I da bi prikrili vlastitu izdaju, smislili su izdaju kralja Nikole. Kad uočimo kakva je situacija bila u Crnoj Gori 1916. godine nakon pada Lovćena i Cetinja, onda shvaćamo da se odigralo ono što se zapravo nije smjelo dogoditi. Crna Gora je tri godine ratovala za spas »sestrice Srbije«. Šta bi bilo da smo poslušali savjet Austrije i zatvorili sjevernu granicu, te onemogućili povlačenje srpske vojske? Geopolitička bi karta Evrope bila bitno drugačija. A šta je Crna Gora dobila zauzvrat? Kao istorijski presedan, iako je bila na strani Saveznika, na strani sila pobjednica, oduzeta joj je državnost. A »sestra Srbija« ju je okupirala. Ovdje želim razlikovati srpski narod od oficirske i dvorske kamarile koja se služila bizantinskim i pašićevsko-crnorukaškim metodama da bi umanjila ulogu Crne Gore u ratu, iako je uloga 48-50000 crnogorskih vojnika bila upravo ogromna. A kralj Nikola nije bio ničiji eksponent. Ni talijanski. Čak ni ruski. Nikola je zapravo žrtva svoje senilne megalomanije. Da je poslušao sinove i kćeri, Crna se Gora nikada ne bi našla tamo gdje se našla 1918. Kralj je bio starac, posljednji antički vladar možda u Evropi. Njegovo je vrijeme završilo vučedolskom bitkom, a ono što se događalo u 20. vijeku nije bilo ni njegovo vrijeme, ni njegov rat... Dogodila se tragedija: kako je stario kralj Nikola — tako je stario crnogorski narod i cijela Crna Gora, njezino poimanje svijeta. Starački su se ponašali i crnogorski narod i crnogorski generali sa svojom vojskom. To je pravi odgovor na crnogorsko pitanje. Nikola se služio »srbovanjem« da bi došao na srpski odnosno na jugoslavenski tron. Konfederalnim zamislima ujedinjenog jugoslovenstva žrtvovao je svoju dinastiju, svoj narod i državu. Kad se otrijeznio, bilo je kasno...

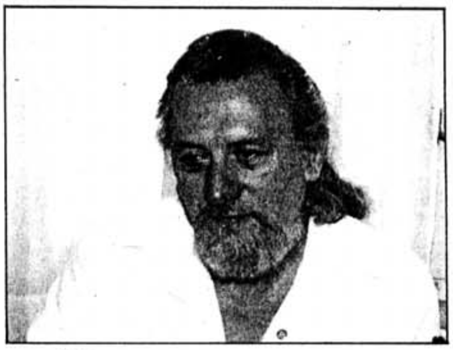

Moguće je i ispravno govoriti jedino o okupaciji Crne Gore. (...) Srpski vojvoda Mišić je u jednoj često citiranoj naredbi jasno kazao da je Crna Gora okupirana i da se srpska vojska ima u njoj ponašati kao u okupiranoj zemlji. Rezultat tog stanja je Podgorička skupština. (...) Sve što je napravljeno u Podgorici najobičnija je laž, mistifikacija, obmana....

♦

Božićni ustanak je krvavo ugušen, ali nije ugušen građanski rat koji je trajao do 1925. ili čak do sredine 1926. kad su ubijeni posljednji komiti. Rezultat je tog rata 600 spaljenih crnogorskih domova, zločini za koje se donedavno nije znalo, spaljivanje živih ljudi, silovanje živih i već ubijenih devojaka, strijeljanje mrtvaca...

♦

Posljednji mitropolit autokefalne Crnogorske pravoslavne crkve je na samrtnoj postelji priznao da su ga srpski oficiri, podnoseći mu bajonetu pod grlo, prisilili da potpiše akt o utapanju CPC u Srpsku pravoslavnu crkvu. I unatoč tome taj je čin neustavan i nezakonit.

♦

I Hrvatskoj i Evropi boravak će na Jadranu biti ugodniji ako se na njemu bude nalazila nezavisna Crna Gora, nego Velika Srbija, jer Srbi na Jadranu ne bi bili Srbi, nego Rusi.

Književnik Jevrem Brković u našoj redakciji

● **Već tri dana nakon ulaska u Crnu Goru srpska vojska organizira izbore, služeći se posrbljenim Crnogorcima. Na Velikoj narodnoj skupštini u Podgorici 11. studenoga 1918. godine odlučeno je o ujedinjenju Crne Gore i Srbije. Kako je zapravo sve to izvedeno?**

J.B.: Jedino je moguće i ispravno govoriti o okupaciji Crne Gore. Okupacija je započela kad se srpska vojska iskrcala pod Barom i Budvom. Treba znati da u čitavoj Crnoj Gori od mora do Čakora nije poginuo ni jedan srpski vojnik, jer nije imao zašto poginuti. Cijela je Crna Gora bila oslobođena, oslobodili su je crnogorski komiti. Srpski vojvoda Mišić je u jednoj često citiranoj naredbi jasno kazao da je Crna Gora okupirana i da se srpska vojska ima u njoj ponašati kao u okupiranoj zemlji. Rezultat toga stanja je Podgorička skupština koju nije sazvao crnogorski parlamenat koji je postojao, niti ju je sazvao crnogorski vladar. Skupština je sazvana u Podgorici, a ne u kraljevskom i glavnom gradu — Cetinju. Crnogorski je Ustav poznavao samo Narodnu skupštinu, a ova je nazvana Velikom narodnom skupštinom, po uzoru na srpski Ustav. Nažalost, u njezinu radu sudjelovali su i mnogi iz crnogorske Narodne skupštine, koji su se čak zanosili mišlju da se Narodna skupština nazove Srpskom narodnom skupštinom na Cetinju. To je spriječio kralj uz pomoć Mihajla Vučinića, inače Pipera, mog plemenika. Sve što je napravljeno u Podgorici najobičnija je laž, mistifikacija, obmana. Sve je to velikosrpski scenarij kojem su nasjeli uglavnom mladi ljudi sa srpskog platnog spiska, a najistaknutiji su bili Marko Daković i Gavrilo Dožić, kasniji patrijarh Srpske pravoslvne crkve.

● **Nakon izglasavanja ujedinjenja planuo je ustanak?**

Riječ je o božićnom ustanku kojega srpska propaganda želi minimizirati pa ga naziva pobunom. Radi se o pravom ustanku. I da je bilo više odlučnosti, vojničke sreće i znanja, možda bi sve bilo drugačije. Da su vođe ustanka (Plamenac, Vučinić, Lompar i Krsto Popović) bili spremni da proliju bratsku krv i zauzmu Cetinje... S druge strane, bjelaški voda cetinjske posade Blažo Božović nije oklijevao da prolije bratsku, crnogorsku krv, pa je napad uz pomoć srpskih trupa odbijen. Mnoge pojedinosti o samom ustanku još nisu rasvijetljene, ali se već na osnovi poznatoga može kazati da niko od vođa ustanka, izuzev brigadnog đenerala Krste Popovića nije bio dorastao takvom istorijskom zadatku. A bilo je 20-30.000 naoružanih ljudi! Ustanak je krvavo ugušen ali nije ugušen građanski rat koji je trajao do 1925. ili čak do sredine 1926. kad su ubijeni posljednji komiti. Rezultat je tog građanskog rata 6000 spaljenih crnogorskih domova, zločini za koje se donedavno nije znalo, spaljivanje živih ljudi, silovanje živih i već ubijenih djevojaka, strijeljanje mrtvaca (!) ... A to je donedavno prećutkivano. Radi istorijske istine valja priznati da je srpska republikanska, pa i radikalska štampa objektivno pisala o zločinima srpske vojske u Crnoj Gori, ali se to pripisuje pojedincima, umjesto da se optužbe adresiraju na prave krivce: beogradski dvor i njegov velikosrpski imperijalizam. Danas je o tim zločinima poznato sve, i onaj ko hoće da zna šta se u Crnoj Gori dešavalo do 1930. pa i kasnije, to može saznati.

● **Uskoro nakon stvaranja Kraljevstva SHS ukinuta je autokefalna Crnogorska pravoslavna crkva, a 1925. je kralj Aleksandar na Lovćenu podigao kapelicu. I jedno i drugo pitanje danas se reaktualizira.**

J.B.: Nestankom desetvjekovne crnogorske države, u velikosrpskom konceptu Jugoslavije i prisilno pripojene Crne Gore, nije mogla preživjeti autokefalna CPC, iako je za dvije godine nadživjela crnogorsku državu. Njezin je posljednji mitropolit Mitrofan Ban na samrtnoj postelji priznao da su ga srpski oficiri, podnoseći mu bajonetu pod grlo, prisilili da potpiše akt o utapanju CPC u SPC. Sam je čin neustavan i nezakonit. CPC je ukinulo civilno lice, regent Aleksandar (ne čak kralj Petar!) i to običnim dekretom, a naravno da tu odluku nije potpisao crnogorski vladar, iako je to po Ustavu bilo potrebno. Problemom autokefalne CPC nije se nitko nikad, izuzev dijela zelenaša i federalista, ozbiljno bavio, a najviše su o tome pisali Savić Marković Štedimlija i Sekula Drljević. Interesantno je da je jedan srpski naučnik,

br. 13 (467) 20. VI 1991

prof. Živojin Perić napisao najbolju studiju o sudbini Crne Gore, dokazujući da je sve što je srpska okupacijska sila ovdje napravila, učinjeno protupravno i nezakonito. Ovim se htjelo zatrti crnogorsko istorijsko pamćenje. U istoj je ravni rušenje Njegoševe kapele na Lovćenu. Mi danas znamo da nije istina da je tu kapelu srušila Austrija. Nju je topovsko tane samo malo oštetilo, a srušio ju je 1923. kralj Aleksandar, da bi dvije godine kasnije podigao novu, sirotinjsku kap[illegible] posvećenu njegovu [illegible] Perici. Njegoševo je kamenje bačeno niz Lovćen, a Aleksandrova je kapela napravljena od venčačkog kamena preostalog od kraljevskog dvorca u Miločeru.

O tome svjedoči i predradnik pri gradnji, slučajno moj krsni kum. I gradnja kapele i današnje naricanje za njom Dobrice Ćosića, Amfilohija Radovića i nekih pisaca na tragu je genocidnog ponašanja prema Crnoj Gori i Crnogorcima. Lovćen je »kapa« Crne Gore i simbol crnogorsko-dukljanskog nacionalnog bića i postojanja. Stoga baš na Lovćen treba staviti srpska obilježja. Lovćen ne smije podsjećati na Petroviće i Crnu Goru, nego na Garašanina, Karađorđeviće, Rankovića i Miloševića i njihovu Srbiju. Jedna je od rijetkih zasluga komunista što su na mjestu Aleksandrove kapele podigli mauzolej kojem je autor Ivan Meštrović. Velikosrbi sad tvrde da je sramota da je Njegošev mauzolej napravio jedan Hrvat, ali im taj isti Hrvat i njegovi spomenici ne smetaju na Avali i Kalemegdanu. Ne smeta im njegov »Kosovski ciklus«, ali im smeta nešto crnogorsko na Lovćenu. Amfilohije Radović i njegov odbor za vraćanje kapele na Lovćen tim činom žele samo označiti definitivnu smrt crnogorstva.

● **Koji su zapravo korijeni srpstva u Crnoj Gori kad je poznato da su mnoga plemena još pred koje stoljeće bila katoličke vjere i dobro povezana s hrvatskim primorjem?**

J.B.: Srpstvo je u Crnu Goru importovano preko glavarskih slojeva u drugoj polovini 19. vijeka i to kao ideološki program, a ne kao nacionalno osjećanje. U jednom je vremenu ideja srpstva bila idejom slobodarstva, zbog velikog odjeka prvog srpskog ustanka. To se proširilo na srpstvo kao vjersku, a nipošto kao nacionalnu oznaku. Srpstvo je postalo sinonim pravoslavlju. Dakako da je to službena velikosrpska propaganda nastojala iskoristiti. Sredstva se, vidjeli smo, nisu birala, pa su ponegdje i uspjeli. Ja sam, pak, lično ubijeđen da Crna Gora nikad nije bila crnogorskija u ovom vijeku nego što je sada.

● **Već u ranom međuratnom razdoblju u Crnoj Gori jača komunistički pokret, a i danas postoji uvjerenje, neovisno o ishodu posljednjih izbora, da su Crnogorci filokomunistički raspoloženi. Je li razlog tomu možda i nerazmjeran broj ibeovaca među Crnogorcima?**

J.B.: Posrijedi su istorijske naslage. Crnogorski je narod uvijek imao mazohističku želju žrtvovati se za nešto: za sveslavjanstvo, za jugoslovenstvo, za srpstvo... Problem komunizma u Crnoj Gori je vrlo ozbiljno pitanje. Ne smije se zanemariti da je komunizam došao iz Rusije s kojom je Crna Gora emocionalno i politički veoma vezana. Možda bi se isto dogodilo da je iz Rusije došao fašizam? Drugi je razlog ponuđeno rješenje nacionalnog pitanja, što je na stranu komunista privuklo i popaljene i palikuće. Inače, u crnogorskom su komunističkom pokretu tek 1948. konačno nadvladali bjelaši, prosrpska struja. Iako o tome nema istraživanja, valja se zapitati (a Božo Ljumović tek nabacuje mogućnost!) jesu li oni koji su 1948. otjerani na Goli otok uhapšeni zbog staljinizma ili zbog nečeg drugog. Zbog svoga crnogorstva! Zbog toga što su htjeli doista riješiti crnogorsko nacionalno pitanje. Bilo kako bilo, Crna Gora je tek nakon 1948. godine provincijalizovana: postala je de facto srpskom pokrajinom sa statusom republike.

● **Možete li time objasniti nedostatak političke podrške za obnovu autokefalnosti Crnogorske pravoslavne crkve?**

J.B.: Nemamo nikakvog dokumenta koji bi potvrdio da su crnogorski komunisti bilo kada postavili pitanje autokefalnosti crnogorske pravoslavne crkve. Pitanje je jesu li oni i znali da je CPC bila autokefalna. Crnogorske su interese posebno izdali oni koji su živjeli i radili u Beogradu, u prvom redu ministri i generali. Njima je Crna Gora bila samo etnografski park u koji su povremeno dovodili svoje balerine i glumice, kojima su pokazivali siromaštvo, hraneći tako svoju malograđanštinu i skorojevićki ističući dokle su dogurali. Također neki ibeovci sada formiraju golootočka udruženja koja otvoreno »srbuju« i zalažu se za povratak unitarne Jugoslavije ...

● **Iako listom komunisti, Crnogorci nisu posebno obrađeni u prvom izdanju Enciklopedije Jugoslavije?**

J.B.: Tačno. U prvom izdanju EJ nema odrednice Crnogorci. Tadašnji urednik redakcije Enciklopedije za Crnu Goru Ratko Đurović svjedoči da ga je nazvao lično Krleža i rekao mu da Ranković smatra da »nije zgodno« da se Crnogorce tretira kao narod. Krleža je to prećutao, vjerojatno da bi spasio Leksikografski zavod. U drugom se izdanju, srećom, otišlo naprijed.

● **Odnos aktualne crnogorske službene politike prema Hrvatskoj danas je uvjetovan ponašanjem »starijeg oka u glavi«. Zaboravlja li se da je crnogorski narod u staroj Jugoslaviji prvi priznao Vlatko Maček pozdravivši ga 1937. u uskrsnom pozdravu. Sedam godina kasnije dr. Sekula Drljević u Zagrebu imenuje Crnogorsku državnu vladu. Kako gledate na budućnost crnogorsko—hrvatskih odnosa?**

J.B.: U Adresi Narodnog vijeća koju je pročitao zubar Pavelić crnogorski narod nije bio spomenut. Činjenica je da ga je prvi put spomenuo Maček i zbog toga je doživio žestoke napade. Grupa crnogorskih komunista ga je podržala i zahvalila mu se. Vidite, postoje drevne veze između Duklje i Hrvatske, katoličanstvo se u Crnoj Gori ponegdje održalo do nazad dva vijeka, a između Crnogoraca i katoličkih Hrvata u Boki Kotorskoj nikad nije bilo sukoba. Imamo i crkve s dva oltara, katoličkim i pravoslavnim. Crnu Goru i Hrvatsku vežu Mažuranić i njegov Smail-aga, Bogišić i njegov Opšti imovinski zakonik, Lujo Vojnović, makar je bio austrijski špijun, Tin Ujević koji je bio stipendist crnogorske vlade, a jedna mu je zbirka pjesama objavljena na Cetinju ... Nažalost, danas se u Crnoj Gori raspiruje antihrvatska histerija. Nemojte se začuditi ako zbog te agresivne propagande neki Crnogorac kaže da su knez Branimir i kralj Tomislav najobičnije ustaše, da su Baščansku ploču takođe isklesali ustaše. Ta se histerija raspiruje tako primitivnim parolama i tako gnjusnim lažima da joj se više ne nasjeda u toj mjeri ... Prastare veze Crnogoraca i Hrvata nastavljaju S.M. Štedimlija i dr. Sekula Drljević. Posve je normalno da oni djeluju u Zagrebu, jer im je to jedino u Zagrebu bilo moguće i jer je hrvatski narod, koji se i sam borio za svoju slobodu, najlakše mogao shvatiti patnje crnogoraca. Sam je Sekula Drljević započeo političku karijeru kao pristaša prosrpske struje, a počeo se trijezniti tek kad ga je jedan srpski oficir bez ikakva razloga udario kundakom puške u leđa. Taj se oficir zvao Belimarković. Izgleda da je mnogim Crnogorcima potreban jedan Belimarković i udarac kundakom u leđa da shvate ko su i šta su. Što se tiče crnogorsko—hrvatskih odnosa, ja polazim od toga da su Hrvati svjesni da im jedna Crna Gora omogućava, u najmanju ruku, ugodniji život na Jadranu ...

● **Novi val velikosrpskih napada na Crnu Goru započinje polemikom o knjizi Špire Kulišića »Etnogeneza Crnogoraca«, nastavlja se Vašom »ljubljanskom dramom« i knjigama Save Brkovića, a vrhunac je dostignut zbivanjima s kraja 1988. i početka 1989. godine?**

J.B: Već se koncem sedamdesetih godina vidjelo da će ponovno da navale. Istina je da je prva tačka otpora bila baš knjiga Špira Kulišića, najvećeg srpskog entografa, koji je naučno dokazivao entogenezu Crnogoraca. Potom su sledile knjige mog prezimenjaka Sava. Inače, današnje stanje u Crnoj Gori pripremile su državne strukture i posebno Savez komunista, naročito nakon naprasnog odlaska u penziju Veljka Milatovića, koji je ipak mogao da spreči velikosrpske juriše. Komunisti su svagdje pogrešili. Pogrešili su i kod Crnogorske akademije nauka i umjetnosti koja se bavi svačim osim crnogorstvom. Akademici CANU su, uz rijetke iznimke, samo pripravnici za SANU. I zato moraju da »srbuju«. Nije onda čudo da su se obistinile riječi Miodraga Bulatovića koji je prije nekoliko godina kazao: »Kad sredimo Kosovo, dolazimo u Crnu Goru«. I došli su u Crnu Goru...

● **Vi ste ponovno zatražili pomoć iz Zagreba, odnosno otišli ste govoriti u Zagreb?**

J.B: Borba protiv Bulatovića, Đukanovića i njihovih trabanata koji su izrasli u tzv. antibirokratskoj revoluciji (a riječ je o najobičnijem puču!) moguća je, nažalost, samo iz Ljubljane i Zagreba. Ja bih volio da mogu da nastupam u Cetinju, Titogradu ili Beogradu... Sjećam se kad nas je Stjepan Čuić pozvao u Zagreb na onu znamenitu tribinu Društva književnika, hrvatski su pisci govorili da mi dramatizujemo stvari. Rekao sam im: uskoro ćete i vi ovdje imati sličnu dramatizaciju. Zar sam pogriješio? I zato što su nam u Crnoj Gori, u našoj vlastitoj domovini ugroženi goli životi, zato što nam se prijeti nabijanjem na kolac, pristupili smo Društvu hrvatskih književnika. To se onda tumači antisrpstvom. Ja nisam antisrbin, ja nemam ništa protiv srpskog naroda, ni protiv šajkače. Ali ne želim šajkaču na svojoj glavi. Smiješne su optužbe da sam ja, Milorad Popović, Sreten Zeković i Mladen Lompar hrvatski pisci, samo rođeni u Crnoj Gori. Mi smo Crnogorci i crnogorski pisci. Samo se trenutno i privremeno nalazimo i javno djelujemo izvan Crne Gore. Vi jednostavno ne možete shvatiti dokle može da ide ta velikosrpska paranoidna perverzija... Ljudi ipak počinju da shvataju, pa, po posljednjem popisu, na teritoriju Srbije živi više od 170.000 Crnogoraca. To ipak nešto znači.

● **Na izborima su ipak pobijedili komunisti. Jesu li crnogorski izbori bili demokratski?**

J.B.: Bilo je ljudi koji su zahtijevali bojkot izbora, jer da komunistima koji su samo kamuflirani velikosrbi ne treba dati legitimitet. Znate, za demokratske izbore potrebna je demokratska atmosfera. Toga u Crnoj Gori nije bilo. Stvorena je atmosfera linča i u takvoj atmosferi nema demokratije. Inače, ja sam ubijeđen da je na našoj strani više od 70% Crnogoraca. Manjina je bučnija jer ima vlast u rukama. Ima radio, televiziju, novine koje su primitivnije od ratnih četničkih biltena. Taj je primitivizam prosto nevjerojatan...

● **Bojite li se mogućnosti da bi Crnogorci, kao i Albanci uostalom, mogli biti žrtvama jednog kompromisa?**

J.B: Mi smo već dosta dugo žrtve. Vasa Čubrilović zamišlja Crnu Goru kao udarnu pesnicu velikosrpstva, topovsko meso i žandarski kadar. Aleksandar Karađorđević razmišlja o naseljavanju Crnogoraca u Makedoniju, da bi posrbili Makedonce i otupjeli bugarsku oštricu koja je istorijski neprijatelj velikosrpstvu. Vukmanović Tempo ponaša se kao sreski načelnik Đakovice ili Skopja. Dakako, srpski sreski načelnik. Što će crnogorska milicija na Kosovu? Ona tamo nije poslana da brani Crnogorce, nego da dade privid višenacionalne podrške velikosrpskom imperijalizmu... Mi smo, dakle, žrtve, ali se ne plašim da bi nas zapadni dio Jugoslavije i Evrope mogla žrtvovati Velikoj Srbiji, jer sam već kazao da je i Evropi i Hrvatskoj puno ugodnija nezavisna Crna Gora, nego Srbija kao ruka ruskog velikodržavlja na Jadranu.

● **Međutim, dobar dio južnog Crnogorskog primorja pretežno je nastanjen Albancima. Postoji li albanska opasnost za Crnu Goru?**

J.B: Bože sačuvaj! Crnoj Gori ne prijeti ni albanska ni hrvatska opasnost. To je fatamorgana koju žele stvoriti velikosrbi. Jedina ozbiljna opasnost za Crnu Goru jest ideja Velike Srbije.

● **Lako je uočiti da se jezik kojim je pisana hrestomatija »Elementa montenegrina« razlikuje od dosadašnjeg jezika kojim se pisalo u Crnoj Gori, a koji se službeno nazivao srpsko-hrvatskim ijekavskog izgovora. O čemu se radi?**

J.B: To je jezik kojeg je kodifikovao crnogorski narod, crnogorska narodna i umjetnička poezija. To nije jezik Vuka Karadžića koji je naše narodno blago opljačkao, koji je Crnoj Gori puno uzeo, a nikad ništa nije vratio. To jest jedan jezik u lingvističkom smislu, ali ga svaki narod, pa tako i crnogorski, ima pravo nazivati svojim imenom. Crnogorski narod ima svoj jezik, a imat će i svoju državu! ♦

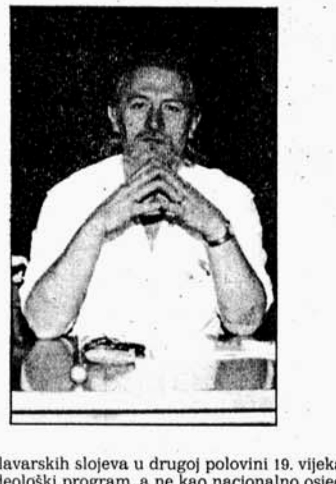

KAD SU ZVICERI GORJELI

Između jednog Velikog petka
I jedne Velike subote,
(Aprila mjeseca 1923. godine) bila je takva noć
Kad su Zviceri gorjeli,
Kad su nebesa plakala,
Kad je neki žandarmerijski major Kecmanović
Više no Bog Đavola Crnogorce mrzio.

Naredio je
Da te cijele noći između petka i subote
Gore samo Zviceri,
Gore čeljad Petra odmetnika.

Petar odmetnik je imao samo dvoje čeljadi:
Imao je majku i ženu i uz njih troje đece,
Troje douvčadi,
Tri kaćunasta anđelčića gladna,
Što još ne bjehu stigla ni čeljad da budu.

Cijele te noći, između Grahova i Cetinja,
Između kamene pučine i čađavih zvijezda,
Gorjela su Petrova đeca,
Gorjela je Petrova žena,
Gorjela je Petrova kuća!

Te noći
Samo Petrova majka nije gorjela:
Vezali su staricu za mladu trešnju pred kućom
Da bolje vidi kako joj Petrova đeca i žena gore.
Pred smrt je u ludnici doktoru Baltiću prišapnula:

Sine moj,
Teže je gledati kako ti sreća gori nego gorjeti!

(iz zbirke: KOMITSKE BALADE, 1991.)